

SVART SOL
INGELA
JOHANSSON

SVART SOL

Utställningstiteln *Svart Sol* associerar till det ljusfenomen som uppstår då stora täta fågelflockar flyger på kvälls- eller morgonhimlen och momentant förmörkar den ned- eller uppåtgående solen. Fenomenet blir en effektiv symbol för kollektivets kraft, för den styrka och potential som finns i gemensamma aktioner och samverkan. Svart sol för samman ett generöst urval av verk med gemensamma nämnare länkade till gemenskap, samverkan och en aldrig avslutad kamp för ett jämställt och hållbart samhälle.

Med lyhördhet och precision omfattar och undersöker Johanssons konst samtida och historiska kollektiva rörelser: arbetar- och

fackrörelsen, suffragetterna, kvinnorörelsen och nutida feminism, miljö- rörelsen och kampen för planetens framtid, inklusive verk som efterlyser människans ansvar för och respekt för det större kollektiv av levande varelser som befolkar denna planet. Utställningen omfattar tidigare arbeten som *Silvertungan*, om den stora gruvstrejken 1969-70 i Malmfälten, den flera decennier långa kampen *Rädda Kynnefjäll* där t. ex. Sara Lidman dyker upp och pratar om "sam-vettet", och verk som lyfter fram både den tidiga suffragetrörelsen och nuets kamp för jämställdhet. Och nya arbeten, som kan ses som *craftivism* eller hantverksaktivism, såsom textila collage och suffragetternas

leksaker, med kraften att lyfta fram den vardagliga omsorgen, de små berättelserna, en slags brinnande energi som möjliggör den politiska kampen.

I den nyproducerade videon *Searching for the Spiral* söker konstnärens alter-ego Konstnärsmamman efter andlig mening och spirituellt gemenskap i en värld och tid präglad av multipla existentiella, sociala och politiska kriser. Utställningen *Svart Sol* är ett kollektiv av röster som med dedikation, beslutsamhet, fantasi - som förmågan att se en annan värld - och uppfinningsrikedom vittnar om att det är möjligt att påverka, förändra och skapa nytt.

OM INGELA JOHANSSON

Ingela Johanssons arbete utforskar individuella och kollektiva erfarenheter av historieskrivning i förhållande till större strukturer och hegemonier: hur makt och självbestämmande artikuleras genom relationer och solidaritet. Hon fokuserar ofta på vittnesmål, talhandlingar, arkiv, berättande och materialitet i förhållande till officiella berättelser. Hon arbetar med berättande på ett sådant sätt att hon sprider berättelser som har en subversiv potential, vilket kan skapa sprickor i dominerande officiella berättelser. Hon ser snarare kraften i fragmentet, vilket är anledningen till att hon ofta arbetar med mikrohistorier.

Bland hennes senaste utställningar, visningar och projekt kan nämnas följande: Bröhan Museum, Berlin (2022), Södertälje Konsthall, Luleåbiennalen (2021), Swedish Centre for Architecture and Design, Stockholm, Göteborgs Konsthall (2020), Moderna museet (2019), Center for Contemporary Art Riga, Litauens nationalbibliotek (2018), Kunsthall Trondheim (2017), Alternativa Gdansk, Tranzit Bratislava (2016), Kalmar Konstmuseum (2015-2016), Kunsthau Dresden, Flutgraben, Galerie im Turm (2014), Tensta Konsthall (2013) Konsthall C, Bildmuseet (2012), Periferic Biennial 8 Iasi (2008). År 2010 var hon Iaspis artist-in-residence på Gasworks och Acme i London och 2020 tilldelades hon The Visual Arts Fund's 5 years working grant från Swedish Arts Grants Committee. Hon representeras av Moderna Museet, Södertälje Konsthall, Hallands Konstmuseum och Filmform. År 2013 gav hon ut boken: *The art of the strike, voices on cultural and political work during and after the mining strike 1969-70* (red. Martin Högström, Kim Einarsson) på Glänta.

VÅNING 6

SILVERTUNGA, DEN STORA GRUVSTREJKEN 1969–70

Trekanalig video, 57 min.
2020

”Vi kan resonera även om det är skymning, för här har vi sett varandra i mörkret. Vi har stundtals haft det mörkt, men nu har vi mött varandra i Kiruna, i Svappavaara, i Malmberget. Vi står eniga i skymningen!” Den 9 december 1969 utbröt den stora gruvarbetarstrejken i Malmfälten, Norrbotten. Den omfattade 4800 gruvarbetare vid LKAB:s gruvor i Svappavaara, Kiruna och Malmberget. Den vilda strejken pågick under 57 dagar och orsakerna till den var många: rationaliseringar med tayloristiska inslag, bristande arbetsmiljö och orättvisa löner, men också arbetsgivarens och fackets attityd mot gruvarbetarna. Strejken skulle skaka om den socialdemokratiska välfärdsstaten i grunden.

Ingela Johansson har i över tio års tid arbetat med den gruvstrejkens historia och dess relation till en radikaliserad kultursfär i 68-rörelsens fotspår. Det trekanaliga videoverket *Silvertunga, den stora gruvstrejken 1969–70* berättar strejkens historia genom ett montage av historiskt bild- och ljudmaterial, funnet i både offentliga och privata arkiv i Norrbotten. Fotografier kommer bland annat från arkiv tillhörande Norrbottens Media och Kiruna kommun medan många ljudspår härstammar från Kenny Karlssons privata bandinspelningar, främst från stormötena i Kiruna Stadshus. Karlssons material kompletteras med inspelningar från möten i Malmberget, dokumenterade av den lokala bibliotekarien och eldsjälén Adolf Henriksson. *Silvertunga, den stora gruvstrejken, 1969–1970* ställer strejktalet och den kollektiva erfarenheten i centrum. I talarstolen blir jaget större än sig självt och uppgår i alla de möjligheter som det samlade kollektivet uppbar. Talet blir en konstform där praktisk kamp och livserfarenheter förenas med poetiska utsagor och drömmar om en värld bortom den rådande.

SOM EN VANLIG HEMMAFRU

Video, 10 min.
2020

Bilder: Gudrun Olsson.

Ljudspår och dokumentation: Ingela Johansson

I verket *Som en vanlig hemmafru* berättar Gudrun Olsson om sitt fotoarkiv med foton från 1970-talet tagna med den Pentax Spotmatic-kamera hon köpte under sin tid som hemmafru i Malmberget och mamma till två barn. Fotografier synliggör reproduktionen av arbete i förhållande till den patriarkala arbetsordningen i gruvsamhället. ”Jag tror inte jag vet om någon kvinna som jobbade i gruvan”, säger Olsson. I samband med femtioårsjubileet av gruvstrejken blickar Olsson tillbaka på FNL-mötena som organiserades av den lokala FNL-gruppen i Malmberget, orättvisorna under gruvstrejken, det röda samhället Malmberget och demonstrationen ”Bort med moms på maten”. Även om det fanns kvinnliga verkstadsarbetare och ett engagemang i form av protester utanför de lokala strejkmötena visar Olssons bilder att det framför allt var genom hemarbetet som de flesta kvinnor gav sitt stöd.

**SEGERN KAN VI BARA NÅ
GENOM ATT VAKTA OCH
VAKTA**

**Installation med ljud,
prints och fotografi
2016**

Installationen Segern kan vi bara nå genom att vakta och vakta kombinerar ljudverk av Ingela Johansson med ett större arkivmaterial från föreningen *Rädda Kynnefjäll*, en miljö- och aktivistgrupp som var en del av nätverket *Avfallskedjan*. Efter folkomröstningen om kärnkraft bildades *Avfallskedjan* år 1981 som en följd av de provborrningar som hade börjat genomföras eller planerades på flertalet platser runt om i Sverige. Ett tjugotal platsanknutna grupper inom *Avfallskedjan* organiserade sig i frågan om slutförvar och *Rädda Kynnefjäll* var en sådan grupp. Genom *Avfallskedjan* ordnades seminarier och sommarläger, och nätverk skapades som underlättade utbytet av kunskaper och erfarenheter mellan de olika lokala grupperna.

Johansson har arbetat med Kynnefjällfrågan sedan 2016 och tidigare gjort dokumentären *Evigt Ärr* som bl.a. – inbjuden av Folkkampanjen mot Kärnkraft-Kärnvapen – visats på Folkets Bio under Almedalsveckan 2017 på.

När Kynnefjäll föreslogs som plats för slutförvaring för kärnbränsle mobiliserade lokalbefolkningen med stöd från miljö nätverk en livskraftig motståndsrörelse. Dag som natt, i olika skift, under nästan 20 år (1980–2000) hölls det vakt och ordnades demonstrationer mot planerna på provborrning. Vaktstugan, som befolkades av människor från lokalsamhället såväl som tillresta personer från nätverket *Avfallskedjan*, står fortfarande kvar på platsen, fylld av diplom, hantverk, inristade ord och anteckningar från de många vakt-timmar som spenderades där.

Installationen inkluderar affischer designade av Kristoffer Larberg som skapat ett typsnitt från dagboks material och anteckningsböcker. Dokumentationen av vaktstugan är gjord av Karolina Pahlén.

Ljudspår med hörlurar:

Skådespelaren Linda Lönnerfeldt läser tillsammans med sina barn, Bosse och Gunnar, ett urval från dagboksanteckningarna från *Avfallskedjans* kamp med *Rädda Kynnefjäll* (1980–1985). *21 min.*

Geologen Olle Holmstrand, *Avfallskedjans* grundare, berättar om nätverket och om de lokala protestaktionerna mot provborrning i en utställning som utfördes på Gerlesborgsskolans konstgalleri, 2017. *15 min.*

Inspelning från Kynnefjällsdagen med tal av Sara Lidman där hon pratar om ”sam-vettet”, det vi vet tillsammans när vi känner efter. Hämtat från Bohusläns föreningsarkiv. *15 min.*

VÅNING 6

EVIGT ÄRR

**Video, 78 min.
2007**

En film om miljörelsen och de grupper inom *Avfallskedjan* som verkade på platser runt om i Sverige för att motverka framtida provborring för kärnavfallshandling. Efter folkomröstningen om kärnkraft 1981 skapades det nationella nätverket *Avfallskedjan* för att organisera motståndet mot förvaring av kärnavfall. Nätverket växte fram ur det omfattande uppror bland vanliga medborgare som uppstod mot kärnkraftsindustrins sökande efter platser för lämpligt kärnavfallsförvar. I Kynnefjäll ockuperade ortsborna ett berg tänkt som plats för slutförvaring så länge som i 20 år. I filmen får vi följa personer – främst från Sverige men också från Japan – som var aktiva i motståndet mot kärnkraft och avfallshandling. Filmen behandlar kärnkraftsfrågans komplexa tekniska, geologiska, sociopolitiska och ekonomiska aspekter.

ANDREI'S MARIA

**Video. 40 min.
År?**

Andrei's Maria är en essäfilm om Andrej Tarkovskijs svenskproducerade film *Offret* (1986) som spelades in på Närsholmen, Gotland. Trettio år senare återvänder den isländska skådespelerskan Guðrún Gísladóttir tillsammans med sin dotter till inspelningsplatsen och berättar om inspelningen. *Andrei's Maria* är en tolkning av och hyllning till karaktären Maria, häxan som var förutbestämd att rädda världen från en kärnkraftsolycka. Filmen reflekterar över Tarkovskijs civilisationskritik, drömtydningar och spirituella hängivelse. Samtidigt visar den vad som hände bakom kulisserna utifrån Gísladóttirs unika perspektiv. Ett filmiskt montage sammanflätar det nyinspelade materialet med klipp ur originalfilmen. Narrativet tar tag i existentiella frågor och mediterar kring förflyttningar i tid och rum, men reflekterar också kring minnet av en inspelning och en inspelningsplats. Berättelsen drivs av relationen mellan mor och dotter som synliggör det personliga arvet. Det är en icke-linjär och uppbruten berättelse som beskriver hur vi alla, genom alla tider, går framåt, tillsammans och samtidigt. Tiden går i en cirkel, kommer tillbaka, likt vågor som upphör att existera men återuppstår. Symboliskt är vi länkar i samma kedja.

**LET'S PLAY!
LEKSAKER I PLYWOOD.**

**Glasvas, utförd i
Graalteknik
2020**

FROM DUSK TILL DAWN

**En serie av åtta
textila collage
2020**

Handarbete är något som Ingela Johansson började med under pandemin. Genom att sy fann hon sätt att återhämta sig mellan mötena i de digitala mötesrummen. I åtta textilier återges historiska porträtt av kvinnor - inklusive fiktiva kvinnliga karaktärer - som varit betydande för Johansson: Pallas Athena, Rosa Luxemburg, Virginia Woolf, Sylvia Pankhurst, Venus från Milo, belle hooks, Elsa Laula Renberg och Simone Weil. De textila collagen utgår ifrån bilder hittade på internet som Johansson "framkallat" och ofta också tillfört något nytt. Kvinnorna skriver, läser eller spatserar i trädgården under skymning och tidig morgon, den tid på dygnet som oftast är den egna tiden för kreativt arbete, tänkande och drömmar. En slags fredad tid för eftertanke och återhämtning. From dusk till Dawn är en blinkning till Judy Chicagos The Dinner Party och ett försök att på ett idémässigt plan väva samman kvinnohistoriska porträtt och arbetarrörelsens artefakter. Textilerna är därför på en och samma gång bordsdukar, applikationer och banderoller.

STUDIE. 1, 2, 3

Teckningar i blyerts

I den då fattiga stadsdelen East End i London etablerade aktivisten, konstnären och suffragetten Sylvia Pankhurst ett kvinnokoopertiv med olika verksamheter: mjölkcentral, barnkammare, lågprisrestauranger och en leksaksfabrik. ELFS (East London Federation of Suffragettes) leksaksfabrik, grundad 1914, låg på Norman Road och gav arbete till kvinnor som hade förlorat sina jobb under första världskriget. De anställda kvinnorna erhöi en lön på ett pund i veckan och uppmuntrades att lära sig om leksakstillverkning samt fick konstlektioner för att kunna producera egna mönster. Lönen motsvarade en minimilön, men hjälpte unga kvinnor till försörjning under krigsåren. Leksakerna blev väl mottagna och berömdes för deras konstnärliga kvaliteter, med inspiration från Arts-and-craft-rörelsen. Konstnären och bokillustratören Walter Crane bidrog med designdetaljer. I anslutning till fabriken öppnade ELFS också en banbrytande förskola. Pankhurst verkade politiskt för lika lön för lika arbete och med etableringen av fabriken kunde hon konkret handla i frågan. Suffragetten Norah Smyth dokumenterade aktiviteterna och lät publicera bilder i suffragetrörelsens tidning "The Woman's Dreadnought".

LET'S PLAY!

Diabildspel från suffragetternas leksaksfabrik 2020

Åtta fotografier från leksakstillverkning vid East London Toy Factory 1914–15. Med tillstånd av Social History Institute Amsterdam och Tower Hamlets Local History Library & Archives. Norah Smyth är fotografen bakom flera av bilderna i diabildspelet. Norah Smyth (1874–1963) var en banbrytande fotograf, grundare av East London Federation of Suffragettes (ELFS), och filantrop. Hon arbetade tillsammans med Sylvia Pankhurst med ELFS som en gren av Women's Social and Political Union (WSPU), som vände sig till arbetarklassen. Genom att skilja sig från sin mors och systrars politik, välkomnade Pankhurst också män i kampen för lika rättigheter och social rättvisa. Smyth tog bilder främst till publikationen "The Woman's Dreadnought", veckotidningen för ELFS (1914). Den dokumenterar ELFS verksamhet i East End: det hårda arbetet mot fattigdom, osäkra anställningar och fruktansvärda bostadsförhållanden. Bilderna visar kvinnor och barn som äter i lågprisrestaurangerna de inrättat; barn som får gratis mjölk via deras distributionscentraler, kvinnor som tar med spädbarnen till läkarmottagningen, barn i barnkammare som byggts enligt Maria Montessoris metod, den första i sitt slag i Storbritannien. Kvinnorna på fotografierna i diabildspelet är främst arbetare i leksaksfabriken. East London Toy Factory finansierades av Smyths personliga förmögenhet, vilket bidrog till att ge de arbetslösa kvinnorna från arbetarklassen möjlighet att tjäna rättvisa löner i en säker miljö.

THE HUMAN MEETS THE ROOSTER MEETS THE SQUIRREL...

**Plywood
2021**

Med de överdimensionerade djurfigurerna skapas en rumslig scenografi. Djuren är skapade ur arbetet med Sylvia Pankhursts leksaksfabrik.

EMBLEM Ingela Johansson är född och uppvuxen i glasriket i Småland. Hon har flera generationers glasblåsare i sin familj. Dock är verket *Emblem* första gången hon arbetar med glas som material. Förlagorna till emblemen har Johansson hittat både på internet och hos Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek i Stockholm.

**Glas
2020** Det som avbildas s.k. toppemblem, vilka ofta föreställer ett skrå eller är en symbol för en fackförening eller för ett yrke. Glasemblemen har blåsts av Micke Johansson.

- Ugglan på kvist, Bonniers fackklubb, 1897, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek
- Pensel, hittad på internet. Förmodligen ett målarförbund.
- Flamman, Anarkistiska propagandaförbundet, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek
- Bevingade hjul, Svenska järnvägsmannaförbundet, Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.

**THE ALLEGORY OF
THE EAGLE** Hantverk av Amanda Cederqvist efter en skiss av Ingela Johansson

**Mask i lera
2020**

VOICE Inspirationen för verket *Voice* var Peter Weiss teckning *Parad* (1945). Titeln *Parad* associerar till allkonstverket *Parade*, en balett med bl.a. scenografi av Pablo Picasso, musik av Eric Satie och Jean Cocteaus balett som hade premiär 1917. Weiss' *Parad* består av arton figurer som sammantaget gestaltar idén om en världsteater med ett dödsdans-tema. Weiss inspirerades av Hieronymus Boschs bildvärld och av evangelistsymboler som lejonet, örnen och oxen. I teckningen framträder bl.a. två mardrömsfigurer, varav en är en örnliknande vareelse. Ingela Johansson har tolkat Peter Weiss teckning och låtit skapa en mask med inspiration från mardröms-figurerna i *Parad* och dess surrealistiska uttryck, men med en uppdaterad idé om människans relation till det icke-mänskliga i ljuset av antropocen. Masken är något vi kan gömma oss bakom och med vilken vi kan gestalta något annat. Masken förekommer i de flesta kulturer och civilisationer som ett verktyg för att föra vidare muntliga historier i form av allegorier. Den representerar även förhållandet mellan det inre psyket och den yttre naturen. Johansson är intresserad av att utforska och processa former för materialitet inom teaterns värld, färgad av minnen från barndomens kvalitativa barnteater som Ika i Rutan och Byteaterns dockteaterproduktioner av Henrik Ibsens pjäs *Peer Gynt*. I videon *Voice* aktiverar en dansare masken. Dansaren tycks förvandlas till en örnliknande vareelse och vi upplever ett möte och en spänning mellan naturen och människan, örnen och dansaren.

**Video, 9:30 min
2020**

VÅNING 6

Parade – en eftermiddag hos Gunilla Palmstieran-Weiss

**HD VIDEO, 56 MIN.
2020**

I videoverket får vi följa med hem till Gunilla Palmstierna-Weiss under en eftermiddag. Utgångspunkten för mötet är en fråga om Peter Weiss teckning *Parad* som kom till under efterkrigstiden när Peter Weiss intresserade sig för att återge barndomens frihetskänsla genom cirkusmotiv. Bakgrunden är att Ingela Johansson hittade *Parad* i Södertälje kommuns konstsamling och började fundera på hur det kom sig att en väggbonad med samma namn köptes in efter Weiss död. Samtalet med Gunilla Palmstierna-Weiss rör sig kring teckningen *Parads* olika figurer och symbolik men också kring hennes och Peter Weiss förenade liv och praktiker. För att förstå en detalj i en målning behöver man förstå komplexiteten i Peter Weiss hela verksamhet och levnadsbana tycks Gunilla Palmstierna-Weiss mena medan hon leder in på nästa ämne. Videon i sin helhet återger ett generöst samtal med ämnen som flyter mellan liv, barndom, förlust, risk och mod.

ASCENSION

**Montage, textil och
tuschpenna, 200x130 cm
2023**

Den hängande är ett av de 78 korten i en tarotlek, och räknas som nummer tolv av Major Arcana korten. Här är det ett omvänt kort med en korp som lyfter en figur ut ur bilden.

SEARCHING FOR THE SPIRAL

**Video
2023**

Searching for the spiral är en berättelse om ”konstnärsmoderns” inre resa och om försöket att genom att följa urformen spiraen borra ner sina rötter i jakten på mening i det vardagliga livet som pågår parallellt med omvärldens djupa existentiella kris. *Konstnärsmamman* dokumenterar hur hon rör sig genom kognitiva, sakrala och kulturhistoriska landskap. Olika tidslager löses upp genom ett historieberättande som övergår till spekulativ fiktion: Vem är det som berättar historien? Sökandet efter spiralen tar henne från sitt hem i Småland till Glastonbury och Lyme Regis i England. Det dröjer inte länge till det utvecklas en inre konflikt i sökandet efter ”överflöd”, en tveksamhet om att kunna stänga av hjärnan för att istället känna och motta med hjärtat.

**TÄNK PÅ MILJÖN:
Lämna gärna tillbaka
mig när du läst klart!**

**Läs mer om Havremagasinet och
vårt program på vår webbsida!**

**info@havremagasinet.se
www.havremagasinet.se
@havremagasinet.se**

**HAVRE
MAGASINET**

**HAVREMAGASINET
Norrbottnensvägen 18
SE-961 36 Boden**